

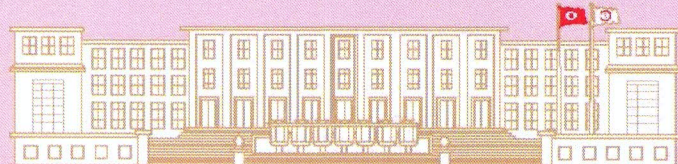


TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

ASKERİ CEZA VE TUTUKEVLERİ GENEL İNCELEME RAPORU

**23. Dönem 5. Yasama Yılı
2011**

Rapor, Komisyonun
24 Mart 2011 tarihli
toplantısında kabul
edilmiştir.



EGEMENLİK KAYITSIZ ŞARTSIZ MİLLETİNDİR

ASKERİ CEZA VE TUTUKEVLERİ GENEL İNCELEME RAPORU

I-BASLANGIC

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, 23'ncü dönem 4'ncü yasama yılı, 14 Ocak 2010 tarihli 35'inci toplantısında, Askeri Ceza İnfaz Kurumlarında incelemelerde bulunmak amacıyla Komisyon Başkanı ve Mersin Milletvekili Prof. Dr. Mehmet Zafer ÜSKÜL, Çorum Milletvekili Murat YILDIRIM, Konya Milletvekili Kerim ÖZKUL, Yozgat Milletvekili Mehmet EKİCİ ve Sivas Milletvekili Malik Ecdar ÖZDEMİR'den oluşan bir Alt Komisyon kurulmasını kararlaştırmıştır.

Komisyonu Mülkiye Başmüfettişi Mehmet FİRİK, Adalet Müfettişi Mecit GÜRSOY ve yasama uzmanları eşlik etmiştir.

Alt Komisyon, Mersin Milletvekili Prof. Dr. Mehmet Zafer ÜSKÜL'ün Alt Komisyon Başkanı olmasına karar vererek çalışmalarına başlamış ve 24 Şubat 2010 tarihinde Kara Kuvvetleri Komutanlığı Mamak Birinci Sınıf Askeri Ceza ve Tutukevi'nde, 26 Şubat 2010 tarihinde Birinci Hava Kuvvetleri Komutanlığı Eskişehir İkinci Sınıf Askeri Ceza ve Tutukevi'nde, 17 Mart 2010 tarihinde Üçüncü Kor. K.lığı Özel Tip Askeri Cezaevi ve Tutukevi'nde (Hasdal), son olarak da 6 Ocak 2011 tarihinde Ege Ordusu Komutanlığı 1.Sınıf Askeri Ceza ve Tutukevinde incelemelerde bulunarak rapor hazırlayıp ilgili mercilere iletmiştir.

II. BAŞVURUCU

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, Askeri Ceza İnfaz Kurumlarıyla ilgili olarak herhangi bir başvuruyu beklemeden re'sen bu kurumlarda inceleme kararı almıştır.

III. İNCELEMELERİN AMACI

İncelemenin amacı; hükümlü ve tutukluların maddi ve manevi dokunulmazlığının ihlal edilip edilmediği, ceza infaz kurumlarındaki yaşam koşulları, sağlık hizmetleri başta olmak üzere hükümlü ve tutukluların infaz kurumu ile ilgili şikâyetleri hakkında görüşme ve gözlemlerde bulunarak varsa sorunları tespit etmek, uygulayıcılarda insan haklarına uygun hareket etme konusunda duyarlılık oluşturmak ve bu duyarlılığın devamını sağlamak ile hak ihlallerinin yaşanmaması için nelerin yapılması gerektiğini belirlemek ve alınması gereken tedbirleri ortaya koymaktır.

IV. İNCELEMELERDE UYGULANAN YÖNTEM

Alt Komisyon, incelemelerinde;

- a) Ceza İnfaz Kurumu müdürü ve diğer yöneticiler ile görüşmeler yaparak bilgi almak,
- b) Kurumun fiziki ve yaşam koşullarına ilişkin gözlem yapmak üzere yerinde inceleme yapmak,
- c) Bazı hükümlü ve tutuklularla koğuşlarında kurum personeli olmadan görüşmelerde bulunmak,

Yöntemlerini uygulamıştır.

V. GENEL DURUM

Tutuklu ve hükümlü asker kişilerin durumu ile ilgili hükümleri ihtiva eden 1632 Sayılı Askeri Ceza Kanununun 39 ncu maddesine göre; “Asker kişiler hakkında hükmolunan ve aşağıda gösterilen cezalar, 353 sayılı Askeri Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü Kanununun beşinci kısmında yazılı esaslar dâhilinde askeri cezaevlerinde infaz edilir.

A) Subay, astsubay, Türk Silahlı Kuvvetlerinde görevli Devlet memurları, uzman jandarma ve uzman erbaşlar hakkında verilen ve Türk Silahlı Kuvvetlerinden veya Devlet memurluğundan çıkarmayı, ilişik kesmeyi veya sözleşmenin feshini gerektirmeyen hürriyeti bağlayıcı ceza hükümleri.

B) Askeri öğrenciler hakkında verilen ve askeri öğrencilik hukukunun kaybettirilmesi sonucunu doğurmayan hürriyeti bağlayıcı ceza hükümleri.

C) Erbaş ve erler hakkında, asker edildikten sonra işledikleri suçlardan verilen bir yıl veya daha az süreli hürriyeti bağlayıcı ceza hükümleri.

Hürriyeti bağlayıcı diğer cezalar, genel cezaevlerinde çektirilir. İnfaz sırasında hükümlülerin üzerinden askerlik kıyafeti ve işaretleri kaldırılır.

Genel cezaevlerinde ceza sürelerini tamamlayan askerlik yükümlüleri, geri kalan askerlik hizmetlerini tamamlamak üzere askeri makamlara teslim edilirler.

Yargı organlarınca haklarında tutuklama kararı verilen asker kişiler, bu sıfatlarını korudukları sürece askeri tutukevine konulurlar.

Savaş ve sıkıyönetim hallerinde askeri mahkemelerce tutuklanan sivil kişiler, askeri ceza ve tutukevlerine konulurlar. Bu hallerin bitiminde tutuklular, Adalet Bakanlığı ile Milli Savunma Bakanlığı arasında varılacak mutabakat üzerine sivil tutukevlerine nakledilirler.”

Ülkemizde 10 Ocak 2011 tarihi itibari ile 25 yerde askeri ceza ve tutukevi bulunmaktadır ve kapasiteleri toplamı 2443'tür. Aynı tarih itibariyle 541 tutuklu 190 hükümlü olmak üzere 731 kişi bu ceza ve tutukevlerinde bulunmaktadır ve doluluk oranı 1/3'tür.

Tutuklulardan 29'u subay, 21'i astsubay, 9'u uzmançavuş, 482'si erbaş-er, hükümlülerden 2'si subay, 9'u astsubay, 1'i uzmançavuş, 178'i ise erbaş/er statüsündedir.

İnfaz kurumlarında kapasitenin altında tutuklu ve hükümlü bulunması, verilen hizmetlerin iyi ve yapılan çalışmaların daha sağlıklı yapılmasına imkân sunmaktadır.

VI. TAHLİL VE DEĞERLENDİRME

Birleşmiş Milletler (BM) tarafından hazırlanan "Hükümlülere Uygulanacak Muameleye İlişkin Minimum Standart Kurallar" ile bu kuralların Avrupa versiyonu olan, "Hükümlülerin İyileştirilmeleri İçin Standart Asgari Kuralların Avrupa Metni" (Avrupa Cezaevi Kuralları olarak da adlandırılmaktadır) hükümlüler ve tutuklular açısından standartları kapsamaktadır. Ceza infaz kurumuna girmesiyle birlikte birçok hakkını kullanmaktan doğal olarak mahrum kalan tutuklu ve hükümlülere, insan onuruna uygun davranılması uluslararası sözleşmelerden doğan ve devlete yüklenen pozitif bir yükümlülüktür. Suçu ne olursa olsun tutuklu/hükümlü bir insandır ve insan haysiyetinin korunması olmazsa olmaz bir gerekliliktir.

Cezanın amaçlarından en önemlisi infaz kurumundaki bireyi ıslah etmektir. Suçlu, suç işlediği için değil bir daha suç işlemeyecek bir insan haline gelmesi için cezalandırılmalıdır. Amaç suçludaki insanı değil, insandaki suçluyu etkisiz hale getirmektir. Suçluyu ıslah etme, devletin hak ve görevidir. Ceza, suçluyu rehabilite etmek amacıyla uygulanan ve birtakım hak yoksunluklarını içeren bir yaptırımdır. Ceza ile; hürriyetinden mahrum kılınan kişi ve toplumun ortak yararları birlikte değerlendirilmekte, toplumun suç ve suçludan arındırılmasının yanında, hükümlünün ıslah edilerek yeniden sosyalleştirip üretken ve saygın bir birey olarak tekrar sosyal yaşama kazandırılması amaçlanmalıdır. Hedef sadece ceza vermek olmamalıdır. Amaç suçun tekrar işlenmesini önlemek, suç işleyen kişiyi kazanmak, onu "Ötekileştirmek" yerine, saygın bir birey haline gelmesini sağlamak olmalıdır.

Bu bağlamda, 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile bu kurallarla uyum içerisinde bir düzenleme yapılmaya çalışılmıştır.

Askeri ceza infaz kurumlarının insan hakları gereklerine uygunluğunun denetimini sağlamak amacıyla yapılan incelemeler sonucunda aşağıdaki hususlar komisyon tarafından dikkate değer görülmüştür.

1. YÖNETMELİĞİN YENİDEN DÜZENLENMESİ VE RESMİ GAZETEDE YAYIMLANMASI

Ülkemizde cezaların infazı 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile gerçekleştirilmektedir. Uluslararası standartlara uygun olarak düzenlenen bu yasa ülkedeki tüm infaz kurumlarında uygulanmak durumundadır. Aksi eylemler uygulamalar arasında farklılıkların doğmasına sebebiyet verecektir. Nitekim 353 Sayılı Askeri Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü Hakkında Kanun'un 244'üncü maddesinde "Askerî mahkemelerce verilen ceza hükümleri, kesinleşmedikçe yerine getirilmez. Bu Kanunda ve Askerî Ceza Kanununda aksine bir hüküm bulunmadığı takdirde cezalar ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesinde, 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun ilgili hükümleri uygulanır." Hükümü bulunmaktadır. Askeri ceza infaz kurumları da bu yasaya göre yönetilmelidir.

Anılan kurumların yönetiminde 353 sayılı Askeri Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü Hakkında Kanun'un 244. Maddesindeki "Cezaların askeri cezaevlerinde ne suretle infaz edileceği, hükümlüler hakkında kimler tarafından ve ne gibi inzibati tedbirler ve disiplin cezaları verilebileceği, Milli Savunma Bakanlığınca çıkarılacak bir yönetmelikte gösterilir" hükmüne binaen çıkarılan Askeri Ceza ve Tutukevlerinin Yönetimine ve Cezaların İnfazına Dair Yönetmelik hükümleri uygulanmaktadır. Bu yönetmeliğin bazı hükümlerinin ise yasa ve uluslararası standartlara uygun olmadığı, askeri bir eğitimin devamı niteliği taşıdığı görülmektedir.

Örneğin 48 nci Maddede "...günlük programda Cuma ve cumartesi hariç olmak üzere haftanın diğer günlerinde gece dersi yaptırılır", hükmü bulunmaktadır.

Yine 51 nci Madde ise " Hükümlü ve tutuklu er ve erbaşlar, teşkilatında askeri mahkeme kurulan kıta komutanı veya askeri kurum amirinin emriyle askeri ceza ve tutukevinin içinde veya dışında, yük taşınması, taş veya odun kırılması, yol yapımı, arazi tesfiyesi, ağaç dikimi gibi işlerde kazma, kürek kullanılmasını gerektiren ağır işlerde çalıştırılabilir.....Ağır işlerde çalışmaya engel bir durumu olduğu tabip raporu ile anlaşılanlar bu işlerde çalıştırılmazlar." Şeklindedir.

54 ncü madde "Sabah kalkma vaktinden yatma saatine kadar yatakhaneye girmeleri veya yataklarda yatmaları,....koğuştta yemek yemeleri yasaktır" biçiminde yasaklama getirmektedir.

56 ncı madde "Subay ve astsubaylarla ilgili hükümleri saklı kalmak kaydıyla tüm hükümlü ve tutukluların saç ve sakalları, Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Yönetmeliğinin erler hakkındaki hükümlerine göre kestirilir" şeklinde düzenleme vardır.

Belirtilen maddelerdeki düzenlemelerin yeniden gözden geçirilmesinde ve uluslararası standartlara uygun hale getirilmesinde fayda vardır. Örneğin hükümlülerin çalıştırılması ile ilgili Avrupa Cezaevi Kurallarında “Mahpuslara sağlanan iş, mümkün olabildiğince tahliyelerinden sonra hayatlarını kazanma yeteneklerini muhafaza edici ya da geliştirici nitelikte olmalıdır. Her halükarda, mahpusların çalışmalarına karşılık adil bir ücret verilmelidir.” Denilmektedir. Yine “Yargılanmamış mahpuslara çalışma fırsatı sunulmalı, fakat çalışmaya mecbur tutulmamalıdır.” Şeklinde düzenleme vardır.

Yönetmeliğin; hükümlülerin asker olmadığı, ayrıca tutuklular arasında da sivil personelin olabileceği kabul edilerek, infaz kurumunda bulunanları asker değil tutuklu ve hükümlü olarak değerlendiren yeni bir bakış açısı ile ve yasaya aykırı olmayacak şekilde yeniden ele alınmasında ve sayılan maddelerde düzenlemeye gidilmesinde infaz rejiminin amacı bakımından fayda vardır.

İnfaz kurumlarında 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun hükümleri uygulanmalı, yönetmelik ve iç işleyiş de bu yasaya paralel olarak düzenlenmelidir. Ceza ve tutukevleri yargı tarafından verilen cezaların infaz edildiği yerlerdir. Bunun dışında İdarece yeni cezaların verildiği veya bunu çağrıştıracak uygulamaların olduğu yerler olamayacağı unutulmamalı ve kurumların bu hale gelmesi önlenmelidir.

Ayrıca anılan Yönetmelik Resmi Gazete’de yayımlanmamaktadır. 3011 Sayılı Resmi Gazete’de Yayımlanacak Olan Yönetmelikler Hakkında Kanun’un 1 nci maddesinde “Yönetmelikler Resmi Gazete’de yayımlanır. Ancak, milli emniyet ve milli güvenlikle ilgili olan ve gizlilik derecesi taşıyan yönetmelikler yayımlanmaz.” Hükmü bulunmaktadır. Bahse konu Yönetmelik askeri ceza ve infaz kurumlarının işleyişi ile ilgilidir ve toplumun önemli bir kesimini yakından ilgilendirmektedir. İnfaz kurumunu yönetmenin, yönetmeliği yayımlamayacak derecede milli emniyet veya milli güvenlik ile bir bağlantısının olması veya gizlilik derecesi olduğu düşünülemez. Şeffaflık ve toplumun bilgi alma hakkı göz önüne alındığında, anılan yönetmeliğin Resmi Gazete’de yayımlanması ve Milli Savunma Bakanlığı’nın internet sitesine konulması amaca daha uygun bir yöntem olarak görülmektedir.

2. KEYFİ UYGULAMALARA RASTLANMASI

Komisyonca incelenen Eskişehir 2’nci Sınıf Askeri Ceza ve Tutukevi Müdürlüğü Hükümlü ve Tutukluların Hareket Tarzları Talimatı, Hükümlü ve Tutuklu Koşu Mümessillerinin Sorumlulukları Talimatları’na göre; ziyaret edilen kurumdaki personelin tutum ve davranışlarının, ıslah odaklı olmaktan ziyade disiplin temeline oturtulmuş olduğu izlenim ve kanaati doğmuştur. Hükümlü ve tutukluların, günde 6 kez içtima vermek zorunda

olmaları, koğuş camının açılması ile tüm tutuklu ve hükümlülerin esas duruşa geçerek beklemeleri, koridorlarda başları öne eğik ve elleri vücuduna yapışık vaziyette sağa sola bakmadan sadece önlerine bakarak yürümek mecburiyetinde olmaları, sabah 06.00'da uyanıp akşam 21.30'a kadar yatakhaneye girmelerinin ve ortak kullanım alanında uyumalarının yasak olması, 21.30'dan sonra zorunlu olarak uyumak zorunda olmaları, gece nöbet tutmaları, yanaşık düzen ve talimat eğitimi yaptırılmaları, gazinoda oturur iken bacıklarını uzatmalarının yasak olması gibi uygulamalar bunun göstergeleridir.

Yine aynı infaz kurumunda hükümlü ve tutuklular idare tarafından kendilerine bildirilen 15 adet gazeteden istediklerini alabilmektedirler. Yani istedikleri gazeteleri değil kurum idaresinin belirlediği 15 gazete içerisinden seçim yapabilmekte, liste dışındaki gazeteleri okuyamamaktadırlar. 5275 sayılı Ceza Ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 62. maddesinde;

“(1) Hükümlü, mahkemelerce yasaklanmamış olması koşuluyla süreli ve süresiz yayınlardan bedelini ödeyerek yararlanma hakkına sahiptir.

(2) Resmî kurumlar, üniversiteler, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ile mahkemelerce yasaklanmamış olması koşuluyla Bakanlar Kurulunca vergi muafiyeti tanınan vakıflar ve kamu yararına çalışan dernekler tarafından çıkartılan gazete, kitap ve basılı yayınlar, hükümlülere ücretsiz olarak ve serbestçe verilir. Eğitim ve öğretimine devam eden hükümlülerin ders kitapları denetime tâbi tutulamaz.

(3) Kurum güvenliğini tehlikeye düşüren veya müstehcen haber, yazı, fotoğraf ve yorumları kapsayan hiçbir yayın hükümlüye verilmez.” Şeklinde hüküm bulunmaktadır. Madde metninden de açıkça anlaşılacağı üzere hükümlü ve tutukluların bir yayından men edilmesinin tek koşulu mahkemece verilen bir yasaklama kararının bulunmasıdır. Bu kararın olmadığı durumlarda ücretini ödemek koşuluyla tutuklu ve hükümlüler istediği yayına ulaşma hakkına sahiptirler. 3'üncü fıkrada geçen “Kurum güvenliğini tehlikeye düşüren veya müstehcen haber, yazı, fotoğraf ve yorumları kapsayan hiçbir yayın hükümlüye verilmez.” ifadesinin uygulaması da her bir yayın için o günkü nüsha baz alınarak değerlendirilmelidir. İnfaz kurumunda ise böyle bir uygulama yapılmadan bir liste çıkarılmıştır. Bu uygulama yasa ile tutuklu ve hükümlülere tanınan hakkın kullanılamamasına sebebiyet verecek nitelik taşıyabilecek bir tehlikeyi içinde barındırmaktadır. Nitekim alt komisyonun raporunun ardından yönetmeliğin 68. Maddesinde yapılan değişiklik ile “Okunması ilgili makamlarca yasaklanmış olanların dışında tüm kitap, dergi, gazete gibi basılı eserlerin okunması serbesttir” hükmü getirilmiştir. Bu hüküm pratiğe de geçirilmelidir.

Askeri infaz kurumlarında kalan tutuklu ve hükümlülerin tamamı asker kişilerden oluşmamakta, bazen siviller de işledikleri askeri suçlar sebebiyle bu kurumlarda bulunmaktadır. Ayrıca hükümlüler asker statüsünde bulunmamakta, kurumda geçirdikleri süre askerlikten sayılmamaktadır. Geceleri nöbet tutma, esas duruşunu gösterme, yataşık düzen ve talimat eğitimleri gibi münhasıran askerlere mahsus eylemlerin sivil kişilere ve asker sayılmayan hükümlülere de tatbik edilmesi ayrı bir çelişkidir. Sayılan uygulamaların tutuklu ve hükümlülerin ıslahına yönelik olumlu bir sonuç doğurmayacağı, yargı tarafından verilen hapis cezası dışında idarece cezalandırma şeklinde bir uygulama algısına neden olacağı düşünülerek yasada yeri olmayan bu tür faaliyetlere son verilmesi, infaz sisteminin amacına daha uygun olacaktır.

3. UYGULAMADA FARKLILIKLARIN OLMASI

Hasdal'da yapılan incelemelerde, ziyaret edilen diğer askeri ceza infaz kurumlarında Yönetmelik gereği rastlanılmayan hükümlü ve tutukluların fiziki şartlarına ilişkin bazı olumlu uygulamalara şahit olunmuştur. Söz gelimi ziyaret tarihinde yürürlükte olan Yönetmelikte; ceza infaz kurumunda spor aletlerinin bulundurulmasına (koşu bandı, bisiklet gibi), odalarda kütüphanelerin kurulmasına ve arzu edilen kitapların teminine, talep edilen gıda ihtiyaçlarının karşılanmasına ve yiyeceklerin korunması için odalarda buzdolabı bulundurulmasına ilişkin hükümler bulunmamaktadır. Bununla birlikte, ziyaret edilen diğer ceza infaz kurumlarında görülmeyen sadece Hasdal'da sağlanan söz konusu imkânların tutuklu ve hükümlülere verildiği memnuniyetle görülmüştür.

Aynı şekilde tutuklu ve hükümlülerin Yönetmeliğin 54'üncü maddesinde yeralan "Sabah kalkma vaktinden yatma saatine kadar yatakhaneye girmeleri veya yataklarda yatmaları,...koşu yemek yemeleri yasaktır" şeklinde düzenlemeye karşın Hasdal Ceza İnfaz Kurumunda bu maddenin uygulanmadığı, diğerlerinde ise tutuklu ve hükümlülerin şikâyetine sebebiyet verecek nitelikte uygulandığı müşahade edilmiştir.

Komisyonumuz bu tür olumlu uygulamaların yaygınlaştırılmasına ve farklı uygulamaların sonlandırılmasına, hem ceza infaz kurumunda barındırılan tutuklu ve hükümlülerin daha insani koşullarda yaşamasına hizmet edeceği hem de kurumlarda barındırılanlar arasında eşitliğin sağlanması gerekliliği düşüncesiyle önem atfetmektedir. Komisyonumuzun bu doğrultudaki düşünce ve beyanları sonucunda Yönetmeliğin 41'inci maddesinde değişiklik yapılarak ceza infaz kurumunda bulundurulabilecek eşya listesine koşu bandı, bisiklet, kürek çekme aleti gibi mekanik spor malzemeleri ile; buzdolabı, klima, vantilatör ve su soğutma sebili eklenmiştir. Böylelikle Hasdal'daki anılan örnek uygulamanın yaygınlaştırılmasına dönük mevzuata ilişkin engeller kaldırılmıştır. Ancak bilindiği gibi

mevzuata ilişkin değişiklikler pratik anlamda hayat bulduğu zaman bir anlam ifade edecektir. Nitekim Yönetmelikteki değişiklikten sonra yapılan ilk inceleme yeri olan Ege Ordusu Komutanlığı 1.Sınıf Askeri Ceza ve Tutukevinde bu değişikliklerin hayata geçirilmediği gözlemlenmiştir.

Kamuoyunda Yönetmelik değişikliğinin sadece Hasdal'a yönelik olarak yapıldığı imaj ve izlenimine yer açabilecek değerlendirmelere sebebiyet verecek uygulamalardan kaçınılmalı, yapılan değişiklik ve işlemler tüm askeri ceza infaz kurumlarını kapsayacak şekilde uygulamaya sokulmalıdır.

4. TEK TİP ELBİSE GİYME ZORUNLULUęU

Ceza infaz kurumuna yeni hükümlü veya tutuklu getirildiğinde bunlar, geldikleri gün diğer eşya ve üniformasından arındırılmakta, gerekli kayıt ve işlemleri yapılarak subay, astsubay, uzman erbaş ve sivil memurlar dışındaki tutuklu veya hükümlüler tek tip kıyafet giymektedirler.

1 Temmuz 1998 tarihinde yürürlüğe giren Askeri Cezaevi ve Tutukevlerinin Yönetimine ve Cezaların İnfazına Dair Yönetmeliğinin "Hükümlü ve Tutukluların Kılık ve Kıyafeti" başlıklı 56 ncı maddesine göre; " (Değişik ikinci fıkra: 12.02.2010 tarihli Askeri Cezaevi ve Tutukevlerinin Yönetimine ve Cezaların İnfazına Dair Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmeliğin 1. Maddesi) Tutuklu ve hükümlere, askeri ceza ve tutukevi yönetimi tarafından verilen ve şekli özellikleri Türk Silahlı Kuvvetleri Kıyafet Yönetmelięinde belirlenen şekilde elbise giydirilir. Tutuklu ve hükümlü olan subay, astsubay, sivil personel, uzman jandarma ve uzman erbaşlar, askeri disiplini ihlal etmeyecek nitelikte olmak şartıyla kendi sivil kıyafetlerini giyerler." hükmüne göre işlem yapılmaktadır.

Tutuklu ve hükümlü olan subay, astsubay, sivil personel, uzman jandarma ve uzman erbaşlara askeri disiplini ihlal etmeyecek nitelikte olmak şartıyla kendi sivil kıyafetlerini giyme imkânı veren düzenlemenin 12.02.2010 tarihinde yapılmış olması olumlu karşılanmakla birlikte aynı hakkın erlere de verilmesinin değerlendirilmesi uygun olacaktır.

5. GARDİYANLARIN ERLERDEN SEÇİLMESİ

İnfaz koruma memurları, infaz kurumlarında önemli bir görev üstlenmektedirler. Yaptıkları işin hassasiyeti de göz önüne alınarak insan hakları ve psikolojisi başta olmak üzere yeterli bir eğitimden geçirilmeleri gerekmektedir. Kurumlarda bu görevin memurlar tarafından değil erbaş ve erler tarafından yapıldığı görülmüştür. Bu da uygulamada bir kısım sıkıntıları beraberinde getirmektedir. İnfaz koruma memurlarına infaz sistemine ait yeterli eğitimin zaman kısıtlılığından verilememesi, belli bir tecrübe edindiklerinde ise askerlik süreleri bittiği için ayrılmak durumunda kalmaları, yerlerine gelenlerin de aynı acemilik

sürecinden geçmeleri söz konusudur. İnfaz koruma görevlilerinin asker kişi olan er ve erbaşlardan oluşturulması yerine; sınavla alınan profesyonel kişiler olarak bu işi yapan memurlar tarafından bu hizmetin yerine getirilmesi daha olumlu sonuçlar doğuracaktır.

6. RÜTBELİLERDEN ATANAN MÜDÜRLERİN YAPTIKLARI İŞTE DEVAMLILIK OLMAMASI

Askeri ceza infaz kurumu müdürleri, Silahlı Kuvvetlerde farklı birliklerde görev yapan subaylar arasından atanmaktadırlar. Kurumda görev yapan müdürler görev sürelerinin bitiminde tekrar silahlı kuvvetlerin farklı birlik ve birimlerinde görevlendirilmektedirler. İnfaz kurumu müdürlüğü görevinin süreklilik arzetmemesi, verilen eğitimin ve kazanılan tecrübelerin boşa gitmesine sebebiyet vermekte ve profesyonelleşmenin önünü kapatmaktadır. Bu nedenle kurum müdürlüğü profesyonel bir meslek olarak kabul edilmeli ve göreve atanalar emekli olana kadar olağanüstü bir sıkıntı olmadığı takdirde bu görevini sürdürmelidir.

7. CEP TELEFONU BULUNDURMAKTAN ÖTÜRÜ ÇOK SAYIDA HÜKÜMLÜNÜN BULUNMASI

Askeri Ceza İnfaz Kurumlarında bulunan hükümlü erlerin önemli bir çoğunluğunun askerlik görevleri esnasında, cep telefonu bulundurdıkları ve bu nedenle emre itaatsizlikte ısrar suçundan mahkûm olmuş kişiler olduğu tespit edilmiştir.

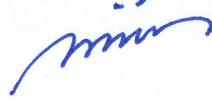
Haberleşme ve cep telefonu kullanımının bu kadar yaygınlaştığı, bilgi ve teknoloji çağı olan günümüzde bu eylemin hapis cezasına netice veren suç olarak nitelendirilmesinin ve ağır bir yaptırıma tabi tutulmasının ceza adaleti açısından insan haklarına aykırılık teşkil edebileceği endişesi söz konusudur.

Kışla içerisinde cep telefonu bulundurmanın ve kullanımının kökten yasaklanması yerine, belli usul ve esaslara bağlanarak kısmen de olsa serbest bırakılması, belirlenen usul ve esaslara aykırı cep telefonu bulunduran ve kullananların ise disiplin suçu işledikleri kabul edilerek soruşturulmalarının bu doğrultuda yapılması için gerekli hukuki düzenlemeler yapılması hususu komisyon raporlarında dile getirildikten sonra yasal düzenleme yapılarak bahse konu eylemin askeri suç olmaktan çıkarılarak disiplin suçu haline dönüştürülmesi olumlu bir gelişme olarak değerlendirilmiştir.

8. FİZİKİ ŞARTLARIN UYGUN HALE GETİRİLMESİ

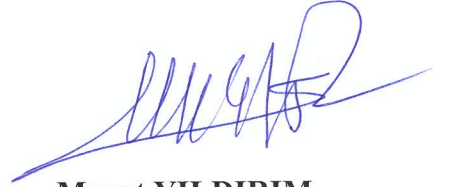
Genel itibari ile ziyaret edilen ceza infaz kurumlarının fiziki yapılarının iyi olduğu tespit edilmiştir. Ancak Birinci Hava Kuvvetleri Komutanlığı Eskişehir İkinci Sınıf Askeri Ceza ve Tutukevi'nde havalandırma alanlarını çevreleyen duvarların kenarlarında bulunan dikenli teller ve demirlerin hükümlü ve tutukluların kendilerine zarar verebilecekleri kadar yakın olduğu görülmüş ve bu durum ilgili birimlere iletilmiştir.

Tutuklu ve hükümlülerin içinde bulundukları durum itibariyle kendilerine zarar verebilme ihtimallerinin her zaman bulunduğu, hatta zaman zaman intihar olaylarının görüldüğü bilinmektedir. Bu tür olumsuz eylemlere sebebiyet vermemek adına infaz kurumlarının fiziki yapıları ile ilgili gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.



Prof. Dr. Mehmet Zafer ÜSKÜL
Mersin Milletvekili
Komisyon Başkanı

Mehmet EKİCİ
Yozgat Milletvekili



Murat YILDIRIM
Çorum Milletvekili



Kerim ÖZKUL
Konya Milletvekili



Malik Ecdar ÖZDEMİR
Sivas Milletvekili

Hazırlanan raporun gereke
hazırlanmasına, gereke tescimine
katılmıyorum. Söz konusu
rapor elime sunulması talebiyle
hazırlanan rapora karşı
olduğum belirtiyorum

ASKERİ CEZA VE TUTUKEVLERİ GENEL İNCELEME RAPORU'NA MUHALEFET ŞERHİ

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu'nun herhangi bir şikayet ve başvuru yokken Askeri Ceza Ve İnfaz Kurumlarında inceleme kararı almasını olumlu bulduğum, her kurum gibi Askeri Ceza Evlerinin de denetlenmesi gereğine inandığım için bir alt komisyon kurulmasına olumlu oy verdim ve bu alt komisyonda görev aldım. Raporda adı geçen Askeri Ceza Evlerini diğer komisyon üyeleri ile birlikte denetledik ve her denetimden sonra ilgili ceza evine ilişkin raporlarımızı oy birliği ile düzenledik. Bu raporlarımızdan da anlaşılacağı gibi, denetlediğimiz bütün Askeri Ceza Evleri; fiziki koşullar, doluluk oranları, tutuklu ve hükümlülere sağlanan olanaklar ve kendilerine karşı yapılan her hangi bir kötü muamelenin olmaması açısından komisyonumuzun bütün üyeleri tarafından takdire şayan bulunmuştur.

Objektif tespitlerimiz böyleyken, hazırlanan bu son raporda; adeta bir kusur arama gayretkeşliği ile **'ziyaret edilen kurumdaki personelin tutum ve davranışlarının, ıslah odaklı olmaktan ziyade disiplin temeline oturtulmuş olduğu izlenim ve kanaati doğmuştur. Koşuş camının açılması ile tüm tutuklu ve hükümlülerin esas duruşa geçerek beklemeleri, koridorlarda başları öne eğik ve elleri vücuduna yapışık vaziyette sağa sola bakmadan sadece önlerine bakarak yürümek mecburiyetinde olmaları, gazinoda otururken bacaklarını uzatmalarının yasak olması gibi uygulamalar bunun göstergeleridir'** denilmektedir.

Raporun **'UYGULAMALARDA FARKLILIKLARIN OLMASI'** bölümünde; Hasdal'da yapılan incelemelerde, ziyaret edilen diğer askeri ceza infaz kurumlarında Yönetmelik gereği rastlanmayan hükümlü ve tutukluların fiziki şartlarına ilişkin bazı olumlu uygulamalara şahit olunmuştur. Söz gelimi ziyaret tarihinde yürürlükte olan Yönetmelikte; ceza infaz kurumlarında spor aletlerinin bulundurulmasına, odalarda kütüphanelerin kurulmasına, talep edilen gıda ihtiyaçlarının karşılanmasına ve odalarda buzdolabı bulundurulmasına ilişkin hükümler bulunmaktadır. Bununla birlikte, ziyaret edilen diğer ceza evlerinde görülmeyen sadece Hasdal'da sağlanan söz konusu imkanların tutuklu ve hükümlülere verildiği memnuniyetle görülmüştür. Kamuoyunda Yönetmelik değişikliğinin sadece Hasdal'a yönelik olarak yapıldığı imajı ve izlenimine yol açabilecek değerlendirmelere sebebiyet verecek uygulamalardan kaçınılmalıdır' denilmektedir.

KANAAT VE DÜŞÜNCELERİM

Aynı zamanda üyesi olduğum Ceza Evlerini İnceleme Alt Komisyonu olarak üç yıldır ülkemizdeki yirmiye yakın ceza evini denetleyip raporlar düzenledik. Hemen hemen bütün sivil ceza evleri kapasitelerinin iki katı tutuklu ve hükümlü insanla doludur. Özellikle Tekirdağ ve Edirne F Tipi Ceza Evlerinden her gün işkence ve kötü muameleye yönelik şikayetlerin ardı arkası kesilmemektedir. Metris Ceza Evinde tutuklu Engin Çeber'in işkenceyle öldürüldüğü komisyonumuzun raporuyla tespit edilmişti. Haftada bir gün akan sıcak su, yeterli olmayan yemekler, yeterli doktor kadrosunun bulunmaması bütün ceza evlerinden aldığımız ortak şikayetlerdir.

Bu ülkenin yüz akı aydınlarının, gazetecilerin, rektörlerin, ömrünü terörle mücadele etmekle geçirmiş askerlerinin neyle suçlandıkları bile belli olmadan yıllardır tutuklu bulundukları Silivri Ceza Evinde yaşanan son uygulamalar, gazeteci Tuncay Özkan ve Mustafa Balbay'ın tek kişilik hücrelere kapatılmış olmalarına karşın, Hizbullah Terör Örgütü üyelerinin Diyarbakır Ceza Evinde üç kişilik koğuşlarda kalmaları ve kaldıkları ceza evinden internet aracılığı ile dışarıyla bağlantı kurmaları ardından da elini kolunu sallayarak yurt dışına kaçmış olmaları ülkemizin, ülkemizi yönetenlerin ayıbidir.

Ülkemizin sivil ceza evlerindeki tablo böyleyken hazırlanan raporda; bir askeri ceza evinde tutuklu bulunanların **başı öne eğik olarak yürütölmelerini, gazinoda otururken bacaklarını uzatmalarına izin verilmemesini** büyük bir hak ihlali ya da kötü muamele olarak görmek ve bunları rapora yansıtmak iyi niyetten uzaktır. **Bu durum ne yapıp edip, o kurum için bir kusur yada kabahat bulma gayretkeşliğidir.**

Hasdal Ceza Evindeki uygulamalar raporda önce takdir edilen iyi uygulamalarımız gibi sunulmuş, ardından yönetmeliklere aykırı olarak burada kalan tutuklulara ayrıcalık tanındığı ifade edilerek bir nevi muhbirlik ve jurnalcilik yapılmak istenmiştir. Nitekim komisyonumuzun Silivri Ceza Evi ziyaretinden sonra bir kısım Ceza Evi Yöneticileri **tutuklulara iyi ve ayrıcalıklı muamele yapıyorlar** gerekçesiyle görev yerlerinden uzaklaştırılmışlardı. Umarım bu rapor yayınlandıktan sonra aynı durum Hasdal Ceza Evi yöneticilerinin başına gelmez.

Bu tespit ve düşüncelerimin hazırlanan rapora şerh olarak konulmasını rica ederim. Saygılarımla. **03.03.2011**

Malik Ecder ÖZDEMİR
Sivas Milletvekili
TBMM İnsan Hak.İnc. Kom.Üyesi

Komisyon raporlarına, <http://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/index.htm>
adresinden ulaşabilirsiniz.

Adres: TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu 06543 Bakanlıklar-ANKARA

Tel: 0 312 420 5406 – 420 5399 **Faks:** 0 312 420 5394

E-posta: insanhaklari@tbmm.gov.tr